

Examen VMBO-GL en TL

2025

tijdvak 1
vrijdag 23 mei
13.30 - 15.30 uur

beeldende vakken CSE GL en TL

Bij dit examen horen een uitwerkbijlage en een kleurenbijlage.

Beantwoord alle vragen in de uitwerkbijlage.

Dit examen bestaat uit 38 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 69 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Open vragen

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Groots

De Nederlandse schilder Rembrandt van Rijn schildert in 1642 zijn beroemdste en grootse schilderij *De Nachtwacht*. Hij doet dat in opdracht van de Amsterdamse burgerwacht voor hun hoofdkantoor.

In 1715 wordt het schilderij verplaatst naar het Paleis op de Dam. Omdat het schilderij te groot was voor de nieuwe plek, werd het kleiner gemaakt. Aan alle kanten werd een stuk van het doek afgesneden, vooral aan de linkerzijde. De afgesneden stukken zijn nooit teruggevonden.

Op afbeelding 1 zie je *De Nachtwacht* nadat het kleiner was gemaakt.

- 3p 1 *Bekijk afbeelding 1.*
De personen op *De Nachtwacht* lijken niet te poseren.
→ Geef drie kenmerken van de personen waardoor ze niet lijken te poseren.
- 2p 2 *Bekijk afbeelding 1.*
Rembrandt plaatste twee mannen op de voorgrond waardoor ze opvallen.
→ Noem nog twee aspecten van de **vormgeving** waardoor deze mannen opvallen. Leg je antwoord uit.
- 2p 3 *Bekijk afbeelding 1.*
De Nachtwacht is beroemd, onder andere door het gebruik van clair-obscur.
→ Leg uit wat clair-obscur is en beschrijf een effect ervan in *De Nachtwacht*.

De schilder Gerrit Lundens, een tijdgenoot van Rembrandt, maakte rond 1648 een kopie van *De Nachtwacht*. Zo weten we hoe het schilderij er oorspronkelijk uitzag.
Op afbeelding 2 zie je deze kopie.

- 1p 4 *Bekijk afbeelding 1 en 2.*
Door delen van het schilderij af te snijden veranderde de compositie. De twee mannen op de voorgrond worden nóg meer benadrukt.
→ Leg uit waardoor dit effect ontstaat.

Sinds de bouw in 1885 van het Rijksmuseum in Amsterdam hangt *De Nachtwacht* daar als hoogtepunt van de Eregalerij. De Eregalerij is een speciale ruimte voor beroemde schilderijen.

Op afbeelding 3 zie je *De Nachtwacht* hangen.

- 2p **5** *Bekijk afbeelding 3.*
In de Eregalerij hangen schilderijen van Nederlandse tijdgenoten van Rembrandt.
→ Noem twee mogelijke redenen waarom het Rijksmuseum deze schilderijen in de Eregalerij bij elkaar tentoonstelt.
- 3p **6** *Bekijk afbeelding 3.*
De Nachtwacht valt op in de Eregalerij.
→ Geef drie argumenten waardoor *De Nachtwacht* opvalt in de Eregalerij.

Vanwege oorlogsdreiging werd er in 1934 net onder *De Nachtwacht* een luik in de vloer aangebracht, om het schilderij uit het gebouw te kunnen krijgen.

- 2p **7** Geef twee argumenten waarom het luik specifiek bij *De Nachtwacht* in de vloer is aangebracht.

In 2019 startte het Rijksmuseum een groots onderzoek naar *De Nachtwacht*, genaamd *Operatie Nachtwacht*.

Op afbeelding 4 zie je hoe het schilderij wordt onderzocht om de status van de verf en het schildersdoek te bepalen. Zo kon er een plan gemaakt worden om het schilderij zo goed mogelijk te behouden voor toekomstige generaties.

- 2p **8** *Bekijk afbeelding 4.*
Operatie Nachtwacht vindt op zaal plaats in een speciaal hiervoor gemaakte glazen ruimte om het schilderij.
→ Geef twee mogelijke redenen waarom het Rijksmuseum voor deze manier van werken kiest.

2p 9 *Bekijk afbeelding 4.*

→ Zet elk woord in de juiste zin en gebruik elk woord maar een keer.

conserveren / onderzoeken / restaureren

- 1 Het schilderij zo goed mogelijk behouden voor toekomstige generaties noemen we
- 2 Daarvoor is het nodig om de conditie van de verf en het schildersdoek eerst goed te
- 3 Indien nodig kun je het schilderij ook nog

Er werden panelen geprint die de ontbrekende delen van *De Nachtwacht* reconstrueren. De reconstructie werd gemaakt op basis van de kopie van Lundens (afbeelding 2).

Op afbeelding 5 zie je het plaatsen van een van de geprinte, gereconstrueerde panelen. Het geheel was tijdelijk te zien in het Rijksmuseum.

1p 10 Het schilderij met de gereconstrueerde panelen werd tijdelijk tentoongesteld.

→ Stel jij bent museumdirecteur, zou jij dan kiezen om de panelen **tijdelijk** of **voor altijd** te tonen bij *De Nachtwacht*?
Leg je mening uit.

Herinneringen en gevoelens

De Japanse kunstenaar Chiharu Shiota maakt kunstwerken over herinneringen en gevoelens. Deze onderwerpen verbeeldt Shiota door alledaagse voorwerpen te verwerken in haar kunst.

In 2015 maakte ze *The Key in the Hand* (De sleutel in de hand) waarin ze duizenden oude sleutels verwerkte. De sleutels staan symbool voor herinneringen en gevoelens.

Op afbeelding 6 zie je een foto die Shiota bij dit project maakte. Deze foto hing bij de ingang van een expositieruimte van Japan waar *The Key in the Hand* te zien was, zoals je ziet op figuur 1.

figuur 1

(Giappone betekent Japan)

Op afbeelding 7 en 8 zie je *The Key in the Hand*. Met rode draden heeft Shiota de sleutels bevestigd in de ruimte.

Sleutels openen niet alleen deuren, ze beschermen ook waardevolle zaken. De meeste sleutels worden vaak gebruikt. Je zou kunnen zeggen dat elke keer dat een sleutel gebruikt wordt, er een herinnering bijkomt. Dus de ruimte met alle sleutels hangt vol 'herinneringen'.

- 2p 11 *Bekijk afbeelding 6.*
Elke sleutel die Shiota verzamelde was voor haar belangrijk.
→ Noem twee kenmerken van de foto op afbeelding 6 waaraan je kunt zien dat de sleutels belangrijk zijn.
- 3p 12 *Bekijk afbeelding 7 en 8.*
De sleutels en de draden in het kunstwerk lijken als een regenbui over de boten heen te vallen.
→ Noem drie kenmerken van het kunstwerk waardoor deze indruk gewekt wordt.

- 1p **13** *Bekijk afbeelding 8.*
De **vorm** van de boten verwijst naar handen.
→ Geef hiervoor een argument.
- 1p **14** *Bekijk afbeelding 7 en 8.*
→ Leg uit op welke manier het kunstwerk verbeeldt dat er herinneringen opgevangen worden.
- 1p **15** *Bekijk afbeelding 6, 7 en 8 en figuur 1.*
De titel van het project is *The Key in the Hand*.
→ Leg uit hoe het tonen van de foto die bij de ingang hing, bezoekers kon helpen te begrijpen wat Shiota wilde laten zien met haar kunstwerk.

In *A Room of Memory* (Een kamer van herinnering) uit 2009, werkt Shiota met ramen afkomstig van afgebroken huizen in Oost-Berlijn.

Shiota verwijst met haar kunstwerk naar een grootse gebeurtenis in Duitsland. De stad Berlijn werd in de periode tussen 1961 en 1989 gesplitst door een muur als gevolg van de Koude Oorlog. De inwoners van Oost-Berlijn, omsloten door de muur, werden beperkt in hun vrijheid en konden niet vrij reizen. Om deze periode te verbeelden gebruikt Shiota oude ramen die het leven in Oost-Berlijn symboliseren.

Op afbeelding 9 t/m 12 zie je *A Room of Memory*.

- 2p **16** *Bekijk afbeelding 9, 10 en 11.*
Je ziet dat de ramen zijn gebruikt.
→ Noem twee zichtbare gebruikssporen.
- 1p **17** *Bekijk afbeelding 9 t/m 12.*
A Room of Memory nodigt uit om na te denken.
→ Geef een argument voor deze stelling.
- 1p **18** *Bekijk afbeelding 9 t/m 12.*
→ Vul de ontbrekende woorden in.
Kies uit onderstaande begrippen en gebruik elk woord maar een keer:

exterieur - installatie - objet-trouvé

Shiota gebruikt de ramen als (1) Door de samenstelling van de ramen ontstaat er een (2)

- 2p 19 *Bekijk afbeelding 7 t/m 12.*
Shiota werkt met vrij kleine, alledaagse voorwerpen, toch maakt haar werk op veel mensen een grote indruk.
→ Leg voor elk kunstwerk uit op welke manier Shiota dit bereikt.

Ervaar je maat

Voor de Britse kunstenaar Antony Gormley is het menselijk lichaam een belangrijke inspiratiebron voor veel van zijn kunstwerken.

Op afbeelding 13 zie je *Three Places: Lying, Sitting, Standing* (Drie plekken: Liggen, Zitten, Staan) uit 1983. De beelden zijn een afdruk van Gormley's eigen lichaam en gemaakt van lood.

- 3p 20 *Bekijk afbeelding 13.*
Gormley maakte afdrukken van zijn lichaam, toch kun je het kunstwerk gestileerd noemen.
→ Noem drie kenmerken van het kunstwerk waardoor deze indruk ontstaat.

Op figuur 2 zie je hoe met behulp van assistenten een afdruk van Gormley's lichaam wordt gemaakt.

figuur 2

- 1p 21 *Bekijk figuur 2.*
→ Vul de ontbrekende woorden in.
Kies uit onderstaande begrippen en gebruik elk woord maar een keer:

afgietsel / gips(verband) / klei / mal / verf

Op figuur 2 zie je drie foto's van Gormley die wordt ingepakt met (1) om zo een (2) te maken.

- 2p **22** *Bekijk figuur 2.*
Gormley gebruikt zijn eigen lichaam als model voor zijn beelden.
→ Noem een voordeel en ook een nadeel van deze werkwijze.

Op afbeelding 14a, 14b en 14c zie je zijn serie beelden *Rooter* (komt van het woord roots, wat wortels betekent) die hij maakte tussen 2017 en 2019.

- 3p **23** *Bekijk afbeelding 14a, 14b en 14c.*
Er zijn menselijke emoties in de beelden te herkennen.
→ Noem voor ieder beeld een bijpassende emotie en beschrijf hoe deze te zien is in de houding van de beelden.

- 2p **24** *Bekijk afbeelding 14a, 14b en 14c.*
Gormley heeft zich voor deze serie beelden laten inspireren door wortels van planten.
→ Leg dit uit aan de hand van twee kenmerken.

Op afbeelding 15 zie je *Passage* (Doorgang) van Gormley uit 2016. *Passage* heeft maar één opening, de achterkant is dicht, waardoor het erg donker is als je naar binnen loopt.

Op afbeelding 16 zie je het werk *Passage* als je erin staat en je omdraait richting de opening.

- 1p **25** *Bekijk afbeelding 15 en 16.*
→ Geef een reden waarom je een beklemmend gevoel kunt krijgen als je in dit kunstwerk loopt.

- 2p **26** *Vergelijk afbeelding 13 met afbeelding 15 en 16.*
Passage is een heel ander kunstwerk dan *Three Places: Lying, Sitting, Standing*.
→ Beschrijf op welke manier de bezoeker elk kunstwerk ervaart.

Op afbeelding 17, 18 en 19 zie je *Breathing Room* (Adem Ruimte) van Gormley uit 2010, gepresenteerd in verschillende opstellingen.

Breathing Room is gemaakt met aluminium buizen die licht afgeven en staat in een donkere ruimte. De bedoeling is dat je door het kunstwerk loopt. De hoogte van de buizen varieert waardoor je soms moet bukken of over de buizen heen moet stappen.

De buizen zijn lichtgevend als zij regelmatig worden opgeladen door licht. Daarom gaat soms plotseling het licht aan en is de ruimte fel verlicht. Dit zie je op afbeelding 18.

1p 27 *Bekijk afbeelding 17, 18 en 19.*

Breathing Room is een

- A installatie.
- B performance.
- C kinetisch kunstwerk.

1p 28 *Bekijk afbeelding 17, 18 en 19.*

Als bezoeker kun je door het kunstwerk lopen.

→ Leg uit hoe het komt dat je in *Breathing Room* bewust wordt gemaakt van de maat van je eigen lichaam.

2p 29 *Bekijk afbeelding 13 t/m 19.*

Je kunt *Breathing Room* een interactief kunstwerk noemen omdat je uitgenodigd wordt om op een actieve manier door het kunstwerk te lopen of te bewegen. Bij de andere drie kunstwerken passen andere begrippen beter.

→ Leg het begrip bij deze drie kunstwerken uit.

kunstwerk	begrip
<i>Three Places: Lying, Sitting, Standing</i>	figuratief
<i>Rooter</i>	expressief
<i>Passage</i>	silhouet
<i>Breathing Room</i>	<i>interactief</i>

Eigen maat

De Britse kunstenaar Grayson Perry trekt zich van niemand iets aan en doet waar hij zin in heeft, omdat hij het belangrijk vindt zichzelf te zijn. Op afbeelding 20 zie je Perry met het kunstproject *Kenilworth AM1* uit 2010 waarmee Perry letterlijk zijn eigen weg gaat.

Met de bewerkte motor legde Perry een tocht af. Zijn teddybeer zat achterop in een vitrine. Sinds zijn jeugd is Perry onafscheidelijk van de beer die hij vaak gebruikt als onderwerp in zijn kunstwerken.

2p **30** *Bekijk afbeelding 20.*

Perry heeft de gehele motor bewerkt waardoor deze opvalt.

→ Noem drie kenmerken van de motor waardoor deze opvalt.

2p **31** *Bekijk afbeelding 20.*

Het pak dat Perry draagt heeft hij speciaal voor dit project ontworpen.

→ Noem twee kenmerken van het pak die je ook ziet in de motor.

2p **32** *Bekijk afbeelding 20.*

→ Geef twee argumenten waarom het kunstproject als performance gezien kan worden.

In zijn kunstwerken onderzoekt Perry onder andere wat mannelijk- en vrouwelijkheid is en ook zijn rol als man en als kunstenaar. Hij kleedt zich graag als vrouw en noemt zichzelf dan Claire.

De meeste kostuums voor Claire ontwerpt Perry zelf.

Op afbeelding 21 zie je Claire.

2p **33** *Bekijk afbeelding 21.*

In deze kleurrijke outfit voor Claire zijn de maatverhoudingen opvallend.

→ Geef hiervan twee voorbeelden.

Perry vindt het belangrijk dat iedereen ontdekt hoe belangrijk kunst is; daarom moet kunst toegankelijk zijn. Hij maakt veel verschillende soorten kunst, onder andere vazen en wandkleden.

Op afbeelding 22 zie je zijn kunstwerk *What's not to like?* (Wat is er niet leuk aan?) uit 2006.

- 2p **34** *Bekijk afbeelding 22.*
De vorm van de vaas is traditioneel maar de decoratie is vooral hedendaags.
→ Noem twee van deze hedendaagse elementen.
- 2p **35** *Bekijk afbeelding 22.*
De decoratie op de vaas lijkt op een collage.
→ Leg dit uit aan de hand van twee kenmerken van de decoratie.

In 2012 maakte Perry een reeks wandkleden waar *Expulsion from Number 8, Eden Close* onderdeel van is. De reeks gaat over de verzonnen figuur Tim.

Op afbeelding 23 zie je het wandkleed dat verbeeldt hoe Tim, na een ruzie thuis, op bezoek gaat bij zijn schoonouders.

- 1p **36** *Bekijk afbeelding 23.*
De afbeelding op het wandkleed is op te splitsen in twee helften.
→ Leg dit uit aan de hand van een kleurcontrast.
- 2p **37** *Bekijk afbeelding 23.*
Geef aan of onderstaande zinnen juist of onjuist zijn:
1 Het wandkleed heeft een verhalend karakter.
2 Dit wandkleed kun je zowel autonoom als toegepast noemen.
3 Perry's werk heeft een behoudend karakter.
- 2p **38** *Bekijk afbeelding 20 t/m 23.*
Perry is inmiddels enorm populair in Engeland en won meerdere belangrijke kunstprijzen.
→ Noem twee redenen om hem zo'n grote kunstprijs te geven.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.